

3. Репортаж Ірини Коцюпи «Ще рік простоїть, а потім може просто рухнути». Єдина санна траса України побудована з дерева. <https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/nicefootball/2983543.html>

4. <https://uk.wikipedia.org>

5. <https://sport-koda.org/content/sannyi-sport>

6. <https://tmcinfo.com.ua/hender/2021/03/17/tsej-sport-dlya-vsih-sanochnytsya-yuliana-tunyska-pro-dosyahnennya-stereotypy-ta-vyklyky-u-sannomu-sportji/>

7. <https://noc-ukr.org/news/22571/>

8. <https://ukrainer.net/kremenets/>

Власюк Р. А.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГІМНАСТИКИ НА ТЕРНОПІЛЛІ ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

В архівних документах дуже мало міститься інформації про гімнастичний рух у ті часи. Може тому, що Тернопілля з його маленькими містечками та селами довгий час було під гнітом як не монголо-татарського іґа, так Австро-Угорської імперії та потім під непосильним тиском панівної Польщі.

Але все ж таки збереглися і деякі документи, і є різні думки, які вказують на те, що гімнастичний рух на Тернопіллі тих давніх часів так само існував, як і в інших містах, краях, державах і що був він в основному доступний багатим і знатним особам. Мало хто, з простого селянина, чи робітничого кола брав участь в різних спортивних розвагах.

І що за основу бралася і застосовувалась в навчанні гімнастикою Німецька, Шведська, а пізніше і Сокольська системи в основному для підготовки воїнів під час воєнних баталій [2].

Діти у віці 7-16 років відвідували школи в основному приватні, де входили і уроки гімнастики. Заняття фізичними вправами проходили на низькому рівні із-за недостатніх умов. Населення Тернопілля в основному займалося сільським господарством, а в маленьких містечках – дрібним ремеслом. Тільки багате панство дозволяло собі займатися різними гімнастичними вправами для розваг, користуючись Німецькою та Шведською системами (біг, стрибки, бої на кулаках, боротьба, вправи на поперечині, верхова їзда, вправи на гімнастичному коні, вправи із гімнастичними лавками і драбинами). Ті заняття і участь в змаганнях носили скоріше всього стихійний, розважальний характер, не було стабільності і цілеспрямованості, хоча гімнастичні вправи і тоді вже використовувались в лікувальних цілях, особливо коли були пошкоджені кінцівки [1].

Після Великої Жовтневої революції, відбулася початок нової епохи в історії людства, визначились і нове напрямки слов'янських держав в розвитку робітничого спортивно-гімнастичного руху, тобто наступив розвиток буржуазного спортивно-гімнастичного руху.

Стали відкриватися спортивні гімнастичні клуби, де займалися без збрядь (біг, ходьба, стрибки, метання, крокування).

Також на Тернопіллі були клуби, які базувалися в приміщеннях багатих людей. Там займалися вправами зі збряддями, а саме: вправи з булавами, прапорцями, кільцями, дерев'яними гирями. Займалися вправами на гімнастичних приладах: перекладині, брусах, дерев'яному коні, гімнастичних драбинах і лавках. Є такі думки і згадки старожилів, що в основному вони були в багатих польських приміщеннях в містах: Теревовлі, Збаражі, Вишнівцях, Почаєві і інших, де існували клуби гімнастики.

В цей період в моду пішли групові гімнастичні піраміди, масові виступи на спортивних майданчиках, різні ігри з м'ячами (футбол, перебивання м'яча через сітку) і т.д.

Зі слів старожилів, колишніх любителів занять фізичними вправами та гімнастикою в м. Тернополі таких спортивних клубів було два. В центрі міста гімнастичний клуб "Польонія", де займалися боротьбою, боєм на кулаках і на гімнастичних приладах, а також другий клуб на окраїні Тернополя, по вул. Підзамчій, де в основному займалися іграми і бігом. Називався цей гімнастичний клуб "Загребелля", потім був перейменований на гімнастичний клуб "Сокол".

Цими клубами заправляв в цей час магістр Тернополя, поляк, пан Адамовський.

На стільки ці клуби були відомі за межами міста і Тернопільського воєводства, що до Тернополя завітали любителі позмагатись на кулаках, бігу, боротьбі з міст Самбора, Галича, Калуша, Станіслава (нині Івано-Франківськ), Кременця, та польського міста Вроцлава.

Спортивно-гімнастичні клуби набрали великого розмаху, починаючи з 1922 по 1939 рр. На Тернопіллі їх налічувалось більше 10: Тернопіль –2, Кременець –3 (один з них в Почаєві), а також у містах: Чортків, Теревовля, Бережани, Збараж, Вишнівець, Підгайці і ін.

В 1939 році після приєднання Західних земель до України, майже всі клуби були ліквідовані. Вони розпалися із-за нестачі фінансування. З цього періоду почався новий переломний етап по створенню спортивних шкіл, спортивних товариств, будівництво стадіонів, майданчиків, площадок на Тернопіллі. Місто Тернопіль став обласним центром, а значить, фізична культура невід'ємною частиною загальнополітичного, культурного виховання та навчання, оздоровлення мас.

Значне місце на розвиток гімнастики на Тернопіллі мав розвиток її в Українській РСР, особливо та гімнастика, яка почала крокувати повним маршем по центральних та східних містах України.

Переїмалося і все те, що створювалося в свій час в Росії в 60-х роках XIX століття, де вже розгорталася підготовка спеціалістів гімнастики. В перші роки утворення РСР було введено загальне обов'язкове воєнне навчання, яке дістало назву Всеобуч. Перед Всеобучем було поставлено завдання – використання старих спеціалістів по гімнастиці, підготовка вчителів і інструкторів з фізичного виховання, підготовка молодого резерву.

На Україні, Всеобучем гімнастика широко культивувалася в старих буржуазних товариствах, де між ними і спортивними клубами точилася постійна запекла боротьба.

В 1926 році стали відроджуватись секції спортивної гімнастики на Україні, які в подальшому зіграли певну роль в розвитку її на Тернопіллі.

Склалися нові гімнастичні програми, переглядалися старі. Була складена перша програма з фізичного виховання для початкових та середніх шкіл, в якій головне місце відводилось гімнастиці.

На Україні проводяться різні методичні конференції, суддівські семінари з питань розвитку гімнастики, проводяться систематично із року в рік Республіканські змагання серед школярів, студентської молоді, міжвідомчих змагань зі спортивної та художньої гімнастики і акробатики.

Тернопілля розвивалось підхоплюючи ідеї інших міст України. Гімнастичний рух на Харківщині, Донеччині, Запоріжжі, Київщині і в м. Києві стимулював розвиток гімнастики на Тернопільщині.

В ході написання статті було використано матеріали зі спілкування з старожилами міста: відомий професор Тернопільської гімназії Осоковський П. В., Мазуркевич Е. М., Малачинський Ю. М., а також тренерами зі спортивної гімнастики ДЮСШ №2 м. Тернополя.

Список літератури

1. Державний архів Тернопільської області: " Історія Тернопілля" М:- 1934.
2. Огністий А. В., Божик М. В., Власюк Р. А. Теоретико-методичні основи гімнастики. Навчально-методичний посібник. / А. В. Огністий, М. В. Божик, Р. А. Власюк. – Тернопіль: СМП „ТАЙП”, 2016. – 211 с.
3. Булатова М. М. Олімпійська спадщина України: Художній альбом. / М. М. Булатова – К.: Олімп. л-ра, 2016. – Кн. 1. – 128 с.